

МЕДИЧНА ОСВІТА

© С. М. Горбатюк

УДК 57: 378. 147: 378. 67

С. М. Горбатюк

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ 1 КУРСУ

МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Вінницький національний медичний університет

ім. М. І. Пирогова (м. Вінниця)

Вступ. Одним з основних принципів організації навчання студентів перших курсів у вищому медичному навчальному закладі є формування позитивної мотивації при вивченні базових теоретичних дисциплін. Тут особливого значення набуває націлення студентів на практичне застосування в майбутньому набутих теоретичних знань.

Однією з актуальних проблем сучасної педагогіки вищої школи є вдосконалення організаційної структури та методів управління навчальним процесом, що пов'язане з використанням традиційних форм навчання, наукової організації навчального процесу, а також впровадження нових форм навчання в лекційний курс і в систему проведення практичних занять

Аналізуючи літературу по даній темі, встановлено, що на даний час існує багато досліджень методики викладання теоретичних дисциплін вітчизняним студентам [4, 5, 6, 8]. В той же час немає достатньої кількості серйозних досліджень, які дозволили дати об'єктивну оцінку існуючих методів викладання іноземним студентам, їх навчання, екзаменування тощо [1, 2, 3,].

Наявність іноземних студентів, що навчаються в нашому вузі, ставить нові завдання як перед університетом, так і перед нашою кафедрою та вимагає їх конструктивного вирішення. Єдиних принципів методики організації викладання іноземним студентам у вищій школі не розроблено, і кожна кафедра є основною ланкою в підготовці майбутнього спеціаліста-медика.

Тому, **мета** нашої роботи полягає в розробці методики навчання іноземних студентів предмета, набуття ними навичок і вмінь самостійної роботи, елементів навчальної і науково-дослідної роботи.

Об'єкт та матеріали дослідження. Об'єктом педагогічного методичного дослідження є процес набуття знань, вмінь і навичок з медичної біології іноземними студентами, що навчаються на першому курсі Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Матеріалами є методичні вказівки та методичні посібники розроблені викладачами кафедри.

Результати досліджень та їх обговорення.

У Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова, на кафедрі медичної біології, на першому курсі навчаються студенти з різних країн світу. Результати перших практичних та підсумкових занять на нашій кафедрі показують, що для розуміння і викладення біологічних знань потрібне добре знання мови та наявність достатніх базових біологічних термінів, а труднощі виникають у зв'язку з тим, що в багатьох країнах Близького Сходу та Африки біологія вивчається недостатньо глибоко. Підняти рівень знань іноземних студентів і закласти основи клінічного мислення в гранично стислій строці завдання дуже складне і потребує великого досвіду, вміння та добре продуманої методики.

Студентам першого курсу медичного факультету протягом першого і другого семестрів викладається медична біологія. Медична біологія – це фундаментальна медико-біологічна дисципліна, яка разом з іншими дисциплінами формує природничо-науковий світогляд, який є необхідним компонентом клінічного мислення. Разом з тим біологія важлива в практичному відношенні, вона володіє значним фактичним матеріалом для вироблення практичних умінь. Біологічні знання та вміння мають важливе значення для розуміння закономірностей розвитку органічного світу, місця людини в ньому, природи хвороб, організації заходів з охорони здоров'я населення, розв'язання екологічних проблем [2]. На нашій кафедрі навчаються студенти в російськомовних, англомовних групах та змішаних (інтернаціональних) групах з українськими студентами. Основу викладання медичної біології становить типова програма і навчальний план. Курс медичної біології складає 165 годин, з них лекцій 30 годин, практичних занять 80 годин, самостійна позааудиторна робота студентів 55 годин та розбитий на 2 модулі: 1 – Біологічні основи життєдіяльності людини. Організмний рівень організації життя. Основи генетики людини. 2 – Популяційно-видовий, біогеоценотичний та біосферний рівні організації життя.

Формами навчання та контролю знань студентів є лекції, практичні заняття, модулі, іспит. Згідно

з принципами педагогіки, головним призначенням лекції є забезпечення орієнтовної основи для подальшої навчальної діяльності студентів на практичних заняттях. У зв'язку з низьким рівнем знання іноземними студентами російської, української та англійської мови, до лекції викладачі нашої кафедри ставлять особливі вимоги:

1. Лекція повинна випереджати практичне заняття.

2. Організаційна частина лекції має бути максимально скорочена.

3. Програмно-цільовий аспект лекції повинен бути методично відпрацьованим (тема повинна чітко відповідати навчальній програмі; мета і завдання конкретизовані).

4. Читати лекції так, щоб студенти могли законспектувати лекційний матеріал.

5. Добре продумати наочність: заздалегідь підготовлені схеми, таблиці, графологічних структур, слайди, кодограми, окремі тези та поняття – все це допомагає іноземним студентам своєчасно скористатися ними під час викладання лекційного матеріалу.

6. На лекціях розглядаються конкретні, загальноприйняті питання, а не проблематичні.

7. На кожній лекції необхідно виділяти час для запитань студентів, бажано в ході викладання матеріалу, а не наприкінці.

Щодо практичних занять з іноземними студентами на кафедрі медичної біології, то проводяться вони за такою схемою: організаційний момент та актуалізація і мотивація навчання 3 хвилин; перевірка вихідного рівня знань за допомогою тестового контролю займає – 5 хвилин, обговорення теоретичних питань 20 хвилин. Основний та найбільший етап займає – самостійно науково-дослідницька робота, з обов'язковим інструктажем викладача та контролем її виконання – 50 хвилин, наступним етапом – проводиться перевірка кінцевого рівня знань, контроль та корекція рівня професійних вмінь та практичних навичок, аналіз результатів роботи з перевіркою протоколів і виставлення відповідної оцінки, домашнє завдання, та рекомендована література – 12 хвилин [7].

На початку заняття звертається увага на актуальність теми так, як студент працює більш ефективно, якщо має чітке уявлення про те, які знання та уміння стануть йому у нагоді під час майбутньої лікарської діяльності, а з якими він може бути тільки ознайомленим. Матеріал до цього етапу підбирається яскравий, виразний, який матиме змістовний та емоційний вплив на студента. Це дані, що свідчать про значимість теми, її роль і місце в подальшому навчанні і, головне, майбутній професійній діяльності лікаря, статистичні дані щодо поширеності певних захворювань, динаміка сучасних процесів, нові фактори впливу на здоров'я людини, нові наукові дані та нагальні проблеми тощо [5].

Перевірка вихідного рівня знань студентів проводиться з використанням тестових питань, складених за типом ліцензійного іспиту «Крок-1».

Обговорення теоретичних питань – репродуктивний рівень відтворення знань, що передбачає глибоке засвоєння теоретичних знань, та передбачає їх розуміння, запам'ятовування, логічне відтворення, а також використання у вирішенні типових задач [8]. Тут важливого значення має наочність, а саме схеми змісту навчання, які ми видаємо студентам. В них чітко виділені інформаційні блоки теми, та головні елементи, які має засвоїти студент. Також до кожного заняття викладачами нашої кафедри були розроблені графологічні структури змісту. Графологічні схеми не тільки дозволяють установити логічні зв'язки, систематизувати матеріал, але і вирішити проблему викладу необхідного обсягу інформації іноземним студентам з різним рівнем мовної підготовки. Крім того, студенти бачать терміни на схемі, кілька разів протягом практичного заняття чують їх, складні питання можуть додатково обговорювати. Багаторазове повторення, поєднання роботи зорового, слухового аналізаторів прискорюють засвоєння і запам'ятовування інформації. Такий матеріал може бути використаний студентами не тільки на заняттях, але і при самостійній роботі, підготовці до іспиту. У ході обговорення матеріалу студенти, які повільно сприймають інформацію, читають, чують і записують основу графологічної схеми, а студенти, які добре володіють мовою, встигають записати і додаткову інформацію. Упродовж заняття, як правило, опитуються всі студенти.

І все ж таки основний етап – це виконання науково-дослідницької роботи студента, на якому формуються професійні вміння та навички, тому дається перелік основних практичних завдань, що до їх формування. Метод формування професійних вмінь – це тренінг у вирішенні типових та нетипових ситуаційних задач, методом формування практичних навичок є практичний тренінг. При чому кожному групі надається можливість працювати індивідуально. На цьому етапі студентам видаються алгоритми до практичної роботи, інструкції, матеріальне оснащення та зразки оформлення протоколу. Для цього на нашій кафедрі розроблено пакет індивідуальних задач для студентів. Кожне заняття раціонально укомплектовано навчальними засобами (таблиці, слайди, мікро- та макропрепарати, мікроскопи, картограми, інше лабораторне обладнання).

Контроль та корекція кінцевого рівня знань проводиться рішенням нетипових ситуаційних задач. До всіх практичних занять викладачами кафедри підготовлені розширені методичні вказівки для студентів. У кожній з них вказані основні питання, на які студент повинен звернути увагу при підготовці до заняття, подані ключові слова теми. Детально викладається весь теоретичний і практичний матеріал із схемами, таблицями та ілюстраціями. Після чого подаються тести і ситуаційні задачі, при розв'язанні яких студент може перевірити, як він засвоїв навчальний матеріал. Методичні вказівки вирішили дві основні проблеми: проблему управління змістом навчання та часом проведення заняття. Досвід показує, що гарний виклад навчального матеріалу в методичних

розробках стимулює самостійну роботу студентів і скорочує витрати часу на підготовку до практичних занять.

Щодо підручників, якими користуються студенти, то вони несуть достатній обсяг знань, передбачених навчальною програмою, проте великий об'єм матеріалу, який необхідно студенту-іноземцю засвоїти на кожне заняття, стає перепоною через недостатню володіння мовою навчання. В зв'язку з цим, для активізації самостійної роботи студентів, колективом кафедри створений комплекс навчально-методичних посібників російською та англійською мовами.

Також на нашій кафедрі використовуються позааудиторні види роботи зі студентами-іноземцями, зокрема, участь у роботі студентських наукових гуртків. Результатом цього стають доповіді на студентських наукових конференціях, публікації у науковій пресі, що, у свою чергу, сприяє збільшенню кількості іноземних громадян, які бажають продовжувати свою медичну освіту шляхом навчання в клінічній ординатурі й аспірантурі.

На кафедрі щотижнево проводяться консультації, а також додаткові заняття із студентами, які пропустили з певних причин заняття або яким важко дається засвоєння того чи іншого розділу дисципліни. Відомо, що студенти, які регулярно відвідують лекції і практичні заняття, мають кращі результати як під час занять, так і на іспитах, тому постійно ведеться реєстрація відвідувань. Всі заняття і лекції, що пропущені, відпрацьовуються в обов'язковому порядку.

Висновок. Таким чином, необхідність оптимізації процесу навчання іноземних студентів у вищих медичних закладах України є об'єктивною реальністю. Об'єктом цілеспрямованої роботи в цьому напрямку є дидактика і методологія фундаментальних (базових) дисциплін. Можливі шляхи підвищення ефективності навчання полягають у забезпеченні спадкоємності між теоретичними і клінічними дисциплінами протягом навчання, корекції навчальної програми завдяки підвищенню уваги до структурно-функціональних основ фундаментальних медичних знань.

Перспективи подальшої діяльності. Перспективи в покращенні якості навчання викладачі нашої кафедри бачать в розробці комплексу заходів стосовно тих іноземних студентів, які мають багато академічних заборгованостей та у виданні нового навчального посібника для іноземних студентів, з врахуванням їх рівня підготовки, який включатиме не тільки адаптований теоретичний матеріал, але тести і словник термінів. До дидактичної та методичної характеристики такого посібника ввійдуть: доступність змісту, відповідність навчальним програмам, системність та послідовність викладу матеріалу, ступінь практичного застосування засвоєних знань, наочність, співвідношення тексту та ілюстративного матеріалу, розвиток інтересів та індивідуальних здібностей студентів, міжпредметні зв'язки.

Література

1. Бочаров В. А. Нововведення в навчально-дослідницькій роботі іноземних студентів – «Мотиваційна наскрізна система НДРС» / Бочаров В. А. // Медична освіта. – 2002 – №3. – С. 24-26.
2. Вашук А. А. Формування клінічного мислення у іноземних студентів при вивченні курсу медичної біології / А. А. Вашук, Н. Г. Коломієць, Р. П. Піскун // Медична освіта. – 2002. – №3. – С. 234-236.
3. Ковальчук Л. Я. Основні тенденції розвитку світової вищої школи. Впровадження сучасних технологій в навчальний процес Тернопільської державної медичної академії ім. І. Я. Горбачевського : досягнення і перспективи // Нові технології навчання в медичному вищому навчальному закладі: Тези доп. навч.-метод. конф. / Л. Я. Ковальчук. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – С. 3-12.
4. Кулікова Н. А. Навчально-методичні матеріали, які застосовуються при викладанні медичної біології / Н. А. Кулікова, М. Я. Яковенко, Л. Т. Виклюк // Медична освіта. – 2003 – №2. – С. 140-141.
5. Мілерян В. Є. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять в медичних вузах (методичний посібник) / В. Є. Мілерян. – Київ : Хрещатик, 2006. – 80 с.
6. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
7. Піскун Р. П. Популяційно-видовий, біогеоценотичний та біосферний рівні організації життя (модуль 3) / Р. П. Піскун, О. О. Ніколаєнко, Н. А. Лиса [та ін.]; За ред. Р. П. Піскун. – Вінниця : Нова Книга, 2011. – 328 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. – 2-ге вид., доп. / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2010. – 456 с.

УДК 57: 378. 147: 378. 67

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ 1 КУРСУ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Горбатюк С. М.

Резюме. У роботі аргументована необхідність і пропонуються можливі шляхи підвищення ефективності навчання медико-біологічних дисциплін іноземних студентів у вищих медичних закладах України. Викладання медичної біології студентам-іноземцям вимагає застосування нових підходів при читанні лекційного курсу і проведенні практичних занять та ефективної організації самостійної роботи студентів із врахуванням проблеми мовного бар'єру.

Ключові слова: іноземні студенти, методика викладання, методичні посібники.

УДК 57: 378. 147: 378. 67

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЙ НА КАФЕДРЕ МЕДИЦИНСКОЙ БИОЛОГИИ С ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ 1 КУРСА МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

Горбатюк С. М.

Резюме. В работе аргументирована необходимость и предлагаются возможные пути повышения эффективности обучения медико-биологических дисциплин иностранных студентов в высших медицинских заведениях Украины. Преподавание медицинской биологии студентам-иностранцам требует применения новых подходов при чтении лекционного курса и проведении практических занятий и эффективной организации самостоятельной работы студентов с учетом проблемы языкового барьера.

Ключевые слова: иностранные студенты, методика преподавания, методические пособия.

UDC 57: 378. 147: 378. 67

Peculiarities Methodologi of Classes with Foreing Students the First Year of the Medical Faculty at the Department of Medical Biology

Gorbatyuk S. M.

Summary. One of the basic principles of teaching for students first year in higher medical schools is to create positive motivation in the study of basic theoretical disciplines. This is particularly important target students for practical application in the future acquired theoretical knowledge. Objective is to develop methods of teaching for-
eign students of the subject, their entry skills of independent work, elements of learning and research.

Object and materials research. The object of teaching methods research is the process of acquisition of knowl-
edge and skills in medical biology foreign students enrolled in the first year Vinnitsa National Pirogov Memorial Medical University are guidelines and manuals developed by the lecturer.

Results and discussion. First-year students of medical faculty in the first and second semesters taught in medi-
cal biology. In the department study students in Russian, English and Ukrainian mixed groups of students. Medical biology course is 165 hours, including 30 hours of lectures. Practical exercises 80 hours, Independent class work students 55 hours and is divided into two modules. Forms of learning and knowledge control are lectures, practical lessons, modules, and exam.

According to the principles of pedagogy, the main purpose of the lecture is to provide an indicative basis for further learning activities of students during practical classes. It is therefore important to consider the lectures vis-
ibility: pre-defined schema, tables, handwriting structures, slides, kodohram, some thesis and term. For practical lessons with foreign students at the Department of Medical Biology, then they are held as follows: organizing and updating time and motivation training 3 minutes, checking baseline knowledge through test control – 5 minutes, Discussion of theoretical issues 20 minutes. The main and biggest step is – independently research work, with the obligatory briefing and monitoring of teacher performance – 50 minutes, the next stage – the final test conducted awareness, control and correction of professional skills and practical skills, the analysis results of test protocols and posting appropriate assessment, homework, and recommended literature – 12 minutes.

For students of practical lessons department also produced extensive guidance for students. In our department used types of extracurricular work with foreign students, in particular, participation in student scientific circles.

Conclusions and recommendations for further research. Thus, the need to optimize the training of foreign stu-
dents in higher institutions of Ukraine is an objective reality. The object of focused work in this direction is the didac-
tics and methodology of the fundamental (basic) subjects. Perspectives in improving the quality of training teachers of our department sees the development of measures for those foreing students who have a lot of academic debts, and the publication of a new textbook for foreign students, taking into account their level of training that includes not only adapted the theoretical material, but also tests and glossary of terms.

Key words: foreign students, methods of teaching, methodological manual.

Стаття надійшла 30. 04. 2013 р.